

**Uṭup uteek wi Pawulu apiitun
banfiyaarun
banfētun du utaak wi
Korint**

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi nḃeeka nḃandēmnuṅ nḃi utaak wi Akayi unwoon nṭa ṭi utaak wi Gret. Bañaan batum bambiin afēt ṭi ubeeka mēntḃi babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Aṭiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiitulun kahepara uko ulon wi baṅalun pme. Ji ikaarta bṭi yi Pawulu, ado alon kē apiit akutḃi añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ṅnaan i Pawulu ayilun katimul kawo Toten. Toten awo ṅnaan anfiyaarun Krittḃi kē bañaan baṣē wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. ṭi kateek ṅnaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum inṭepun ṭi pntuk pi banfiyaarun mēntḃi. Kē Pawulu aṣē win iko iwajantḃi inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiintḃi na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batētḃi baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo bayuday. Uko mēntḃi ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. ṭi kafah katēbantḃen uṭup paaj na ulon te du uṭup iṅeen na

paaj Pawulu ateem ti iko yi baheparulun. Añiiniyaan bniim. Aji na baka balow nnton. Añiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padëman Krittü. Aji na baka bala uñen wi Uhaaş wi Naşibañi unjaan uñenk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bñalad du uñup iñeen na nteb te iñeen na nbaakër. Akak añiiniyaan pnaña ti pkeñ. Ti uba kakaarta, Pawulu añup aji añal kaya pwin baka kayeenkna iko yi bañonkrënuñ kañenkna bajuuk biki Yerutalem.

¹ Nji Pawulu, i Naşibañi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittü, ñiki añalun uko mënñ, na Foten ayiñ nja, npiitanan. ² Npiitan, an banfiyaarun Naşibañi nanwoon du Korint, nankakun ayiman wi nawoon ti ploolan na Yetu Krittü, an nandu'aniin pwo biki nul. Npiitun kak bañaan bti banjaan badëman katim ki Yetu Krittü Ajug nja, anwoon Ajugun akun awo Ajug baka, du dko di bawohan. ³ Dñehan Naşibañi Aşin nja na Yetu Krittü Ajugun bawulan bnuura babot bajoobñenan nhaaş.

⁴ Naşibañi awulan bnuura wi nawoon ti ploolan na Yetu *Krittü ukaan kë nji kabeeba wal undoli ti uko wi nan. ⁵ Ti pwo ti ploolan na a pun, nawo bayok ti iko bti : Ti uñup undoli na ti pme bti. ⁶ Na manjoonan, namëban bnuura uko wi nñupanan ti Yetu Krittü, bado kë uneej ti an añoo aliint. ⁷ Hënk, naankwaan nin uñen ulon, wi nawoon ti pyoonk Yetu Krittü Ajugun apën awinana. ⁸ Ul akun kadolan namëban naliint te ubaañsaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aankka uko uwuñaan uñup ti baka ti unuur wi akbiin. ⁹ Naşibañi aji do uko bti wi ahoñun, ul andatanan nawo ti ploolan na Abukul Yetu Krittü Ajugun.

Uko wi bpulad ti ptoof pi banfiyaarun

¹⁰ An bayiṭ naan, dkooṭan ṭi katim ki Ajugun Yetu *Krittū nawo bti ṭi uṭup uloolan, bpulad baṭaṭi ṭi ptoofan, naṭēpēn ṭēp natiinkar nawo na uṣal uloolan na uṭup uloolan. ¹¹ An bayiṭ naan, uko unkaan kē nji kaṭiini haṅ uwo kē baṅaaṅ biki ufēṭ wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad bawo ṭi ptoofan. ¹² Dṅal kaji baloṅ ṭi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » aloṅ kaji « Nji dwo na Apoloṭ, » aloṅ kaji « Nji dwo na Kefat*. Aloṅ kak kaji « Nji dwo na Krittū. » ¹³ Naṣal aji Krittū afaaṣiiri i? Nji Pawulu i i bapaṅuṅ ṭi kruṭ pa an i? Kēme ṭi katim ki naan ki ki nayeeknuṅ batitmu i? ¹⁴ Dbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi nwoon mēmbattaar nin aloṅ ṭi an bē mēntṭ Kriṭput na Gayuṭ baka, ¹⁵ hēnk nin aloṅ aankhil kaji nabattaar ṭi katim ki naan. ¹⁶ Yoow, dbaan aleş, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaṭ, aṣē wo mēnkak aleş me mbattaar aloṅ kak. ¹⁷ Krittū aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nṭup *Uṭup Ulil Unuura. Aanyilēn pṭup wa na nṭup ṅi mntit mi ṅaaṅ najēn, pkeṭ pi Krittū ṭi kruṭ pawutna kawaan udooni.

Uṣal unwoon untuṅa na manjoonan

¹⁸ Uṭup wi pkeṭ pi *Krittū ṭi kruṭ uwo ṅyila pa banneemuṅ aṣē wo pa nja ṅmbuuruṅ mnhina mi Naṣibaṭi. ¹⁹ Hēnk, Naṣibaṭi aṭiini ṭi *Ulibra wi nul aji : « *Dluṅ katok pntuṅa pi banwoon na ṅṣal ṅntuṅa, katok mntit mi bantituṅ*☆. » ²⁰ In awoon na uṣal untuṅa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nṭa wi? Naṣibaṭi adiiman kē uṣal untuṅa wi mboṣ uwo ṅyila. ²¹ Naṣibaṭi na uṣal

* **1:12** Kefat: Katim kaloṅ ki Kefat kawo Piyeer. ☆ **1:19** Itayi 29.14.

untuŋa wi nul ado kē umundu uumme'a na uŋal untuŋa wi wa. Ulila kē aŋɛpna ɥi uɥup wi ŋkɥupunŋ abuuran banfiyaaruŋ, uɥup mēntŋ uwo wo ji nyila ɥi kēŋ ki baŋaanaŋ bajēn. ²² Bayuday baŋal kawin iko iŋoŋarēnaana kē banwoonŋ baanwo bayuday bakla pwo na ŋŋal ŋntuŋa, ²³ kē un ŋŋɛ ɥup uko wi Krittu ampaŋaniinŋ. Bayuday baji uko mēntŋ uwo pkar Naŋibaɥi, kē banwoonŋ baanwo bayuday baji uwo nyila. ²⁴ Kē ɥi baŋaanaŋ biki Naŋibaɥi adatuŋ, bayuday na banwoonŋ baanwo bayuday, Krittu ajaanaŋ adiiman mnhina na uŋal untuŋa wi Naŋibaɥi. ²⁵ Na manjoonan uko wi bajaanaŋ bado nyila ŋi Naŋibaɥi upel ŋŋal ŋntuŋa ŋi baŋaanaŋ bajēn, kē pbiisna pi Naŋibaɥi papel mnhina mi baŋaanaŋ bajēn.

²⁶ An bayiɥ naan, natenan jibi nabiinŋ awo wi Naŋibaɥi adu'anaŋ: baŋaanaŋ biki bajakuŋ aji bawo na ŋŋal ŋntuŋa baantum ɥi an, kē baŋaanaŋ banwoonŋ na mnhina baantum ɥi an kak, kē baŋaanaŋ baweek baantum ɥi an. ²⁷ Baŋaanaŋ biki bajakuŋ aji bawo bayila, Naŋibaɥi adat dat baka kakowandēnaana banwoonŋ na ŋŋal ŋntuŋa. Baŋaanaŋ biki bajakuŋ aji baanwo na mnhina, Naŋibaɥi adat baka kakowandēnaana baŋaanaŋ banwoonŋ na ma. ²⁸ Baŋaanaŋ bampoɥi, baŋaanaŋ biki babeehuŋ, ado baka ji baŋaanaŋ bawaanaŋ udooni, Naŋibaɥi adat baka kadolna uko wi umundu uŋaluŋ aji uka udooni uwaanaŋ udooni. ²⁹ Hēnk nin aloŋ aankhil kado kahomp ɥi kadun ki Naŋibaɥi. ³⁰ Ul adoluŋ kē nawo ɥi ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoonŋ ŋaanaŋ ankaanaŋ kē ŋme uŋal untuŋa wi Naŋibaɥi. Akaanaŋ kē ŋwo baɥool ɥi kēŋ ki Naŋibaɥi, ayiman ɥi kadunul, ul abuuranuŋ nja ɥi pekadu. ³¹ Hēnk di di upiitaniinŋ

ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « Woli ñaaŋ alonŋ aŋal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolonŋ. »✧

2

Uşup wi Krittu ampaŋaniinŋ ti krut

¹ An bayiŋ naan, wi mbiinŋ du an pŋupan iko yi Naşibaţi imbiinŋ amena mënkla la naji dwo ñaaŋ anlilonŋ mntum këme ñaaŋ anwoonŋ na kame.

² Dbaa tęp tęp aji mënktiiniyaan nin uko ulonŋ umpaţi na wi Yetu *Krittu, ul i bapaŋuŋ ti krut.

³ Dbi du an na pbiişna na blal, alënk akat kat.

⁴ Pjukan pi naan na ŋşup ŋi nji kaşupanaŋ ŋaanwo ŋşup ŋlil ŋi name, mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaţi manwinaniinŋ hënk, ⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaţna ti uşal untuŋa wi ñaaŋ najën paşë panaţna ti mnhina mi Naşibaţi.

Uşal untuŋa wi Naşibaţi

⁶ Bañaanŋ banliintuŋ ti pfiyaar kakşa, ŋşup baka ŋşup ŋi uşal untuŋa, kë uşë wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoonŋ abi kaba ba.

⁷ Uko wi ŋktiiniyaanunŋ uwo uşal untuŋa wi Naşibaţi wi bañaanŋ bawoonŋ baamme, Naşibaţi adolonŋ kë uwoo, wi awoonŋ aando bi paş umundu, kadëmanaan nja. ⁸ Nin naşih alonŋ i umundu wi aamme uşal untuŋa mëntŋ, woli bawo lah na wa, baankpaŋ Ajugun anwoonŋ na mndëm. ⁹ Hënk di di upiitaniinŋ ti Ulibra wi Naşibaţi aji :

« Uko wi nin pkëş pawoonŋ paanwini,
uko wi nin kabaţ kawoonŋ kaantiinki,
uko wi nin uşal uwoonŋ uunşali,
wi wi Naşibaţi ahankuŋ pa banŋalulonŋ. »✧

✧ 1:31 Yeremiya 9.24. ✧ 2:9 İtayi 64.4.

10 Nja biki Naşibaŋi aŋeŋnuŋ ŋi *Uhaaşul adiiiman uko mēnt. Uhaaşul ujaan ujeehan iko bti kado ban du uşal wi nulownuŋ. 11 In ameeŋ uko unwoon ŋi uşal wi ŋaan najēn bē mēnt uhaaş unwoon ŋi a wa? Kē hēnk kak di di nin ŋaan awoon aamme uko wi Naşibaŋi bē mēnt *Uhaaşul wa. 12 Uhaaş wi njeenkun uunwo uhaaş wi umundu wi, uwo Uhaaş wi Naşibaŋi ŋhilna ŋme iko inuura yi aŋenuŋ nja. 13 Nēnkŋiiniyaan uko mēnt na ŋŋup ŋi ŋşal ŋntuŋa ŋi baŋaan bajēn, ŋŋiiniyaan wa na ŋŋup ŋi Uhaaş wi Naşibaŋi ujukanuŋ nja, aŋup iko yi wa baŋaan banwoon na wa. 14 Kē ŋaan anwoon aanwo na Uhaaş wi Naşibaŋi aanji hinan pyeenk iko yi wa, ŋiki iji iwo wo ji ŋyila ŋi a. Aanhinan kame ya, ŋiki ŋaan aji me ya woli Uhaaş wi Naşibaŋi uwo ŋi a ŋaŋ. 15 ŋaan anwoon na Uhaaş wi Naşibaŋi aji me iko bti, kē bandukiin başē wo baanji bahil pme'a kadoo kahil kaŋup ŋi a. 16 Upiitana ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji : « *In ameeŋ uşal wi Ajugun kadoo kawul uŋ mēntan uşal?* »* Kē nja ŋşē me uşal wi *Krittu.

3

Pŋom ŋi ptoof pi banfiyaaruŋ

1 Kē an bayiŋ naan, mēntiini na an ji baŋaan biki, banjaan baŋaş *Uhaaş wi Naşibaŋi, dŋiini na an ji baŋaan biki banjaan baŋaş iko yi ŋleef ŋi baka ŋaŋaluŋ. Nahum nwo bapoŋ bampoŋi ŋi uko wi pfiyaar *Krittu. 2 Ukaan kē nwulan mntow kē nadaani, mēnwulan pde pantamuŋ, naando bi hil pde pa. Te hēnkun naando bi hilan pde pa, 3 ŋiki nahum nwo baŋaan bankŋaşuŋ iko yi ŋleef ŋi baka

* 2:16 İtayı 40.13.

naɲaluŋ. Woli bkujar na pŋom pawo ɥi ptoofan, naanwo wo bañaan bankntaʃuŋ iko yi nleef ŋi baka naɲaluŋ ado iko yi bañaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » kë alon kak aji : « Nji dwo na *Apolot, » naanwo wo bti bañaan biki umundu i? ⁵ In awoon Apolot? Kë in awoon Pawulu? Nwo balempar Naʃibaɥi biki naɥepnuŋ afiyaar ; andoli ɥi un Ajugun aɥu'uluŋ ulemp mënɥ. ⁶ Nji dtepiin bko, Apolot kë atulan ba, kë Naʃibaɥi aʃaan anaɥan ba. ⁷ Hënk, antepiin na antulanuŋ baanwo nin uko ulon, Naʃibaɥi anjaan anaɥan bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanuŋ bawo baloolan, kë andoli ɥi baka aʃë luŋ kayeenk baluk bi nul bankliuŋ na ulemp wi adoluŋ. ⁹ Nja nlemp lemp na Naʃibaɥi, kë an naʃë wo uɥeeh wi nul, nawo katoh ki awoon ɥi pniw.

¹⁰ ɥi bnuura bi Naʃibaɥi awulun, ji naniw nanuura dtëf itap yi katoh kë alon aʃë niw katoh. Ñaan andoli atenan bnuura jibi akniwi ɥi itap yuŋ duuɥ. ¹¹ Kë nin alon aʃë wo aanhil kaɥu itap ilon impaɥi bë mënɥ inwoon da ya ; itap mënɥ iwoon Yetu *Krittu. ¹² Ñaan ahil kaniw na uwuuru, untaam, mnlaak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul uluŋ kawinana ɥi unuur wi pwayëʃ. Unuur mënɥ bdo bado upën uwinana, buŋ mënɥ badiiman ulemp wi ñaan andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwuŋ unat aliinɥ, ayeenk katuum ; ¹⁵ uʃale yik, awaanandën kaʃë buura buur ji ñaan ambuuruŋ pyik.

¹⁶ Naamme kë nawo katoh ki Naʃibaɥi i, kë *uhaaʃ wi nul uwo ɥi an meet i? ¹⁷ Woli ñaan alon

atok katoh ki Naşibaţi, uŋ mēnţan Naşibaţi atoka. Katoh ki Naşibaţi kayimani, katoh mēnţ kawoon an.

¹⁸ Nin ñaan awutan kaguur uleeful! Woli ñaan alon ʒi an aşal aji awo na uşal unţuŋa wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak ñaan anwoon na uşal unţuŋa na manjoonan. ¹⁹ Uşal unţuŋa wi umundu wi uwo nyila ʒi kēş ki Naşibaţi. Hēnk di upiitaniin ʒi Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Aji mob banjakun aji bawo na ŋşal ŋntuŋa ʒi kaguuru ki baka.* »[✧] ²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame ŋşal ŋi bañaan bantunja, ame kē ŋawaan udooni.* »[✧] ²¹ Ukaan kē ñaan aanwo kado kahompna bañaan bajen ; an nakaan iko bti na bañaan bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolot, kēme Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, kēme pkeţ, kēme uko wi nţa na wi faan, an nakaan iko bti na bañaan bti. ²³ Te an Krittü aka'anan, kē Krittü ul, Naşibaţi aka'ulun.

4

Balempar Krittü

¹ Kē un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittü, bañaan banwoon bamali biki Naşibaţi aţuun pdi-
 iman bañaan iko yi nul immeniin. ² Namali awo kado kalempar ajugul na uhaaş ujint. ³ Kē nji nşē wo mēnţo aten me nawayēşaan kēme uruha wi bañaan bajen uwayēşaan, mēnka kak na pwayēş uleef naan. ⁴ Uhaaş wi naan uunjakēn aji djubani kē nşē wo kakşa mēnji dwo natool ; Ajugun akwayēşaanun kaţup. ⁵ Ukaan kē naanwo i kataran

✧ **3:19** Yob 5.13. ✧ **3:20** Kañaam 94.11. * **3:22** Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

pwayës: nayoankan unuur wi Ajugun akbiin. Ul aklun kado iko immeniin yi bdëm ipën iwinana, kadiiman iko inwoon ʒi nşal ʒi bañaan. Wal mënʒ Naşibaʒi adëman ñaan andoli kalinan na ulemp wi adolun.

⁶ An bayiʒ naan nakaan kë nʒëpna ʒi uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna ʒi un pwut kado umpaʒi na uko wi bapiitun. Hënk, nin alon ʒi an awutna kado kahomp kaji awo na imon këme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kë ipel bandukiin ba? We wi ikaan, bë iinyeenk yeenk wa ba? Kë wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ʒi baanʒenu ʒen wa ba?

⁸ Naşal aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Naşal aji nado bi wo wo bayok i? Kë nakak başih adukun kafet i? Na manjoonan, dñehan nakak başih, ʒhilna nşih na an. ⁹ Naşibaʒi awo wo ʒi aʒu un ʒnwoon banjañan du kafet ʒi bañaan banjubanun ataon na pkeʒ. Nkak bten bi umundu bti : ʒwanjut na bañaan bajën. ¹⁰ *Krittu akaon kë ʒwo bayila, kë an naşë şal aji Krittu akaon kë naji naji nawo na uşal untun. Un ʒbiişnaa, kë an naşë wo na mnhina. Badëmanan kë un başë walanun. ¹¹ Te nʒa, ʒwo na ubon, udaan kë utijun, ʒwo byişu, ʒwo ʒi mnhaj, ʒwaan dko dfët, ʒwo ʒi pñaay na dko, ¹² ʒnoor ʒi ulemp wi iñen yi nun. Woli ñaan akarun, ʒji ʒñehandëra bnuura ; ahajanun le, ʒmiir ; ¹³ woli ñaan aʒup buʒaan ʒi un, ʒji ʒʒup bnuura ʒi a. Te nʒa ʒwo uko unwuʒnun ʒi mboş awo uko wi bañaan bti bagatun.

¹⁴ Mëmpiitan piit hënk nakownaana, dpiitan piit ʒi babak naan biki nʒalun maakan nahilna name.

15 Woli nado ka bañaan iñeen week nyaas iñeen week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha aşinan aloolan : nakak babuk naan ʒi Yetu Krittu wi nʒupanan *Uʒup Ulil Unuura. 16 Dkooʒan keeri, nadoonaan nado kado ji nji. 17 Uko wan ukaan kē nyil du an Timote anwoon abuk naan ʒi Ajugun i nʒaluŋ maakan kē abot amēbanaan, aluŋ kaleşanan mnwo mi naan wi nwoon ʒi ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti ʒi dko bti.

18 Balon badeŋ iganan awo ʒi phomp aşal aji mēnkak du an. 19 Kē nşē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dlun aban, mēkten nʒup ŋi baka ʒañ, dten me baka mnhina na manjoonan. 20 *Pşih pi Naşibaʒi paanwo ʒi nʒup ʒañ, pawo ʒi mnhina. 21 We wi nahokanun keeri? Naŋal mbi du an na pmul kēme mbi du an na uŋal na pjoob bkow?

5

Mnwo mnwuʒaan ʒi pntuk pi banfiyaarun

1 Na manjoonan, baji baʒiiniyaan mnwo mnwuʒaan ʒi ptoof pi nan, mnwo mnwuʒaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Naşibaʒi : ŋiinʒ alon adoo ya apiinʒ na ahar aşin. 2 Kē naşē homp, nawo lah kawo ji bañaan banwoon na puum kado ŋiinʒ mēnt apēn ʒi ptoofan. 3 Nji kē nşē wo mēnwo da na an, uhaaş wi naan kē uşē wo da, ddo bi wayēş wayēş ŋiinʒ andoluŋ uko mēnt ji ŋaan anwoon da, amaar. 4 Ddo uko mēnt ʒi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi nakluŋ kayit, nşē wo ʒi ptoofan na uhaaş, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na

nja, ⁵ naşë nawutar ñiint̄ nawuṭaan mēnt̄ *Fatana, uleef wi nul uṭoknaana. Hēnk uhaaş wi nul uşë uluṅ ubuur ṭi unuur wi Ajugun akwayëşuṅ bañaan.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaaajanaan pşon ujaan unaṭan pşon p̄tum i? ⁷ Napēnaan uko utaaajanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, bañaan bajint̄ ṭi kēş ki Naşibaṭi. Nado bi wo wo bajint̄. *Kritt̄u anwoon̄ unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaṭuṭul pa nja. ⁸ Nawulēn keeri ṅdo ufettu, ṅwut kawo na mn̄ṅot na ipekadu ji ipoom inwoon̄ na uko utaaajanaani pşon ujon, ṅwo bañaan bajint̄ ṭi kēş ki Naşibaṭi, banjaan baṭup manjoonan, banwoon̄ ji pşon phalu.

⁹ Ṭi kakaarta kalon̄ ki mpiitanaṅ djakan aji nalow bañaan banwoon̄ ṭi pjuban pi piint̄. ¹⁰ Wi njakuṅ haṅ, mēnt̄ bajuban ṭi piint̄ bti biki nji kaṭiiniyaanuṅ, kēme bañeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan badēman ṅnton̄. Woli hēnk di njakuṅ lah, napēn ṭi umundu! ¹¹ Uko wi nṅaluṅ lah kaṭupan uwo nawut kanaakiir na ñaan̄ anjakuṅ aji awo i *Kritt̄u aşë wo ṭi pjuban pi piint̄ kēme añeebar iko, kēme adēman ṅnton̄, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaṭok pde na ñaan̄ mēnt̄. ¹² Nji dkaan̄ na pwayëş bañaan̄ banwoon̄ baanwo biki Kritt̄u i? Nin! Mēnt̄ banwoon̄ biki Kritt̄u biki ṅwoon̄ i kawayëş i? ¹³ Naşibaṭi aklun̄ kawayëş banwoon̄ baanwo biki Kritt̄u. Nadolan̄ jibi *Ulibra wi Naşibaṭi uṭu'anaṅ pdo : « *Napēnaan̄ ñaan̄ nan̄ot ṭi p̄toofan.* »☆

6

☆ 5:13 Pleşan 17.7.

Pŋom na uruha ƚi ptoof pi banfiyaaruŋ

¹ Woli alon ƚi an aka uhok na ayiŋul ƚi *Krittu, hum di di ajaan aŋoom kaŋooŋa pwayeŋ du banwoon baamme uko unwoon uŋool ƚi kadun ki Naŋibaŋi, kawo aanji ŋooŋa du banwoon biki Naŋibaŋi bawayeŋa? ² Naamme ke baŋaan biki Naŋibaŋi bakluŋ kawayeŋ umundu i? Ke woli nawoon i kawayeŋ umundu, nabiiŋna pwayeŋ iko impoŋi i? ³ Naamme ke ŋluŋ kawayeŋ ŋwanjuŋ i? Ke hum di di ŋwoon ŋenhil kawayeŋ iko yi umundu wi ba? ⁴ An ke naŋe ji naka uhok ƚi iko yi umundu wi kaŋe ya du baŋaan biki banfiyaaruŋ *Krittu baŋuun bawayeŋ bawaan udooni. ⁵ Dŋiini henk nakownaana. Naanwo na ŋaan alon ƚi an anwoon na uŋal unŋa anhiluŋ kawayeŋ uhok ƚi ptoofan i? ⁶ Ke naŋe ji nado anfiyaaruŋ Krittu aya na ayiŋul ƚi Krittu uruha, kabaa beeh kaŋooŋa du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha ƚi ptoofan pado bi diiman diiman ke najoti. We ukaan ke naambaa ƚep ƚep adinan badolan buŋaan ba? We ukaan ke naankwut bakiijan ba? ⁸ Ke naŋe ji nabaa ƚep ƚep kado buŋaan, kakiiŋ bandukiiŋ, kadoo do han na bayiŋan ƚi *Krittu. ⁹ Naamme ke banjaan bado buŋaan baankluŋ kawo du *Pŋih pi Naŋibaŋi i? Natiinkan bnuura : baŋaan banjaan bajuban pjuban pi piinŋ, banjaan bademan ŋnton, baŋupan, banjaan bapiinŋ na biinŋ ji baka, keme baat ji baka, ¹⁰ bakiiŋ, bajaan baŋeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pŋih pi Naŋibaŋi. ¹¹ Ke henk di balon ƚi an bapiin awo. Ke Naŋibaŋi i nja aŋe ƚepna ƚi Yetu Krittu Ajugun na *Uhaaŋ wi nul aŋow ipekadu

yi nan, kë nakak ayiman, adolan kë nawo batool ti këş ki nul.

*Pmëban uleefji dko di *Uhaaş wi Naşibaţi ufëţuŋ*

¹² Balonj baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kë iko bti işë wo iinnuura pa ñaaŋ. Aa, dhinan kado iko bti, kë nşë wo mënkdinan uko ulonj udo kaţonjen. ¹³ Balonj ti an baji baji : « Uko ude uwo wi kayinj, kë kayinj kawo ki uko ude, » kë Naşibaţi aşë luŋ kaba na yul bti. Kë uleef uşë wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piinţ, uwo wi Ajugun, ul amëbanuŋ wa. ¹⁴ Kë Naşibaţi, annaţanuŋ Ajugun ti pkeţ, akak aluŋ kanaţan nja ti pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kë uleef wi nan uwo kafah kalonj ki uleef wi *Krittü i? Djej keeri uleef wi Krittü kado uleef wi naţuunk i? ¹⁶ Naamme kë ñaaŋ anyaaŋ anaakiir na ñaaţ naţuunk aji kak kawo ñaaŋ aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ti Ulibra wi Naşibaţi : « *Bukal batëb bakak ñaaŋ aloolan.* »[☆] ¹⁷ Kë hënk kak di di ñaaŋ annakiirunj na Ajugun, ajaan akak uhaaş uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaţi keeri pjuban pi piinţ. Pekadu dlonj dmpaţi di ñaaŋ adolonj dawo du uleef bdig, kë anşaaŋ ajuban pjuban pi piinţ aji juban uleeful. ¹⁹ Naamme me kë uleef wi nan uwoonj dko dyimanaan di *Uhaaş wi Naşibaţi ufëţuŋ i? Uwo ti an, Naşibaţi awulanaŋ wa. Mëntj an keeri nakaanj uleefan. ²⁰ Naşibaţi anugan nug ti preeş pweek. Nadoon kadëmana keeri na uleefan mëntj.

7

Bniim

☆ 6:16 Ujuni 2.24.

¹ Hënkuṅ, dbi ṭi uko wi nabiin aheparaan aji me unuura ñiinṭ aṭo bë aankwo na ñaaṭ. ² Uko wi njakuṅ wi : jibi nameeṅ kë ñaaṅ ahinan kajot ṭi pjuban pi piinṭ, dṣal aji ñiinṭ andoli aji wo kawo na aharul, ñaaṭ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiinṭ adoon kado uko wi awoon i kado kado na aharul, ñaaṭ kak ado wi awoon kado. ⁴ Mënṭ ñaaṭ akaaṅ uleeful, ayinul a ; kë hënk kak di di ñiinṭ awoon aanka uleeful, aharul akaaṅ wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandër ṅleefan bë naanṭo ṭo awat ṭi ploom kalowiir ṅwal ṅlon, kahilna kawo ṭi pñehan Naṣibaṭi. Woli nabaa, naṣë kak, kaṭi *Fatana abi ado na pguuran ṭiki naanji nahil pmëban ṅleefan.

⁶ Uko wi nṭupun wi, mënjakan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kë nṣë hokan bañaan bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaaṅ andoli aṣë ji yeenkna du Naṣibaṭi uṭen umbaan kabi wo wo wi nul, alon aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayot.

⁸ Kë nṣë ji na biinṭ na baat banwoon baanwo ṭi bniim, kë unuura baduka haṅ ji nji. ⁹ Baṣale wo baanhil pmëban ṅleef ṅi baka, bawo kawo ṭi bniim. Uhokan ñaaṅ awo ṭi bniim kë di pkeṭ na uyen.

¹⁰ Kë banṣaan awo ṭi bniim, uko wi nṭuun baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aṭuun pdo wii wi : ñaaṭ anniimiin aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak katiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiinṭ awoon aanwo kagar na aharul.

¹² Kë nṣë ṅal kaṭupan kak uko ulon, nji ṭi uleef naan djakuṅ, mënṭ Ajugun a : ñiinṭ anfiyaaruṅ *Krittu awole na ñaaṭ kë awo anwoon aanfiyaara,

kë ñaaṭ adinan pwo ṭi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kë ñaaṭ anfiyaaruṅ Krittū awole na ñiintṅ anwoon aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiintṅ anwoon aanfiyaari, aharul mēntṅ aji dola akak najintṅ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kë ñaaṭ anwoon aanfiyaari, ayinul mēntṅ aji dola akak najintṅ. Woli mēntṅ hēnk da lah, babukan kawo baṭop ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kë jibi uwoon hēnk, bawo bajintṅ. ¹⁵ Kë woli anwoon aanfiyaar Krittū aṅal pgar, agaran ; ñiintṅ kēme ñaaṭ anfiyaaruṅ aanwo katanana wal mēntṅ. Na manjoonan Naṣibaṭi adu'an nawo ṭi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ñaaṭ, imehaara me iluṅ kabuuran ayinu i? Kë iwi ñiintṅ imehaara me iluṅ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅwo

¹⁷ Woli mēntṅ uko wi nṭiiniyaanuṅ hēnkuṅ wa, ñaaṅ andoli awo kawo jibi Ajugun aṅenuṅ kë awoo, jibi abiinṅ awo wi Naṣibaṭi adu'uluṅ. Uko mēntṅ wii wi nṭjakuṅ na banfiyaaruṅ bṭi bado kaṭaṣ. ¹⁸ Woli ñaaṅ alonṅ ṭi wal wi adu'aniinṅ awala katēmp, adukiinṅ haṅ. Woli aanwala katēmp wal wi adu'aniinṅ, awutan kado bawalana katēmp. ¹⁹ Pwala katēmp paanwo nin uko ulonṅ, kë pwo iinwala katēmp paanwo nin uko ulonṅ ; uko unkaaṅ udooni, uwo pṭaṣ iko yi Naṣibaṭi aṭuuṅ pdo kado. ²⁰ Aa, ñaaṅ andoli adukiinṅ jibi abiinṅ awo wal wi Naṣibaṭi adu'uluṅ. ²¹ Woli iwo najuuk ṭi ulemp wal wi idu'aniinṅ, kṭoo kaṭaaf uko ulonṅ. Kë woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, ñaaṅ i bakjuukntṅenuṅ ṭi ulemp wi Ajugun adu'uluṅ, awo najeeh ṭi kēṣ ki Ajugun, kë ñaaṅ anwoon najeeh wi adu'aniinṅ awo najuuk ṭi ulemp i *Krittū. ²³ Naṣibaṭi

anugan nug ʒi preeʒ pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ʒi ulemp biki bañaan bajën. ²⁴ An bayiʒ naan, dkak aʒupan : andoli ʒi an adukiin ʒi kadun ki Naʒibaʒi jibi abiin awo wal wi adu'aniin.

ʒi uko wi bañaan banwoon baando bi wo ʒi bniim

²⁵ ʒi uko wi bañaan banwoon baando bi wo ʒi bniim, Ajugun aanʒupën uko wi pʒu'an nado kado, kë nʒë wulan uʒal naan. Naʒibaʒi awulun ʒi mña mi nul, ukaan kë nawo katiinkën. ²⁶ Jibi umundu utokiin hënku ʒi uko wi nʒalu ʒi aji unuura uwo ñaan andoli aduka jibi awoon. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na ñaaʒ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ Kë iʒale aniim, iinjubani ; woli neegani aniimaa, aanjubani ; kë bañaan bannimiin baʒë lu ʒi kahaj, ukaan kë nʒal kalowanan mnhaj mënʒ.

²⁹ An bayiʒ naan, uko wi nʒalu ʒi kajakan wii wi : uba umundu uñogi. Hënku ʒi banwoon na baʒ bawoon ʒi baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin bawoon ʒi baankwooni wooni, banwoon ʒi mnlilan bawoon ʒi baanlilan lilan, banknugun bawoon ʒi baanka ka, ³¹ banwoon ʒi iko ʒi umundu wi badoon ʒi banwoon baanwo ʒi ya. Umundu jibi uwoon hënk uba hënku.

³² Kë nʒë ʒal nawut kawo ʒi manʒaaf. Ñaan anwoon aanniimi aji ʒaaf iko ʒi Ajugun, aji ʒal jibi akliluli. ³³ Kë anniimun aʒë ʒi ʒaaf iko ʒi umundu, aji ʒal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mënʒ aji wo na nʒal nʒëb. Kë hënk kak di di ñaaʒ anwoon aanniimaa, na ñaaʒ anwoon aando bi me ñiinʒ bajaan baʒaaf iko ʒi Ajugun, kahilna kawo ʒi këʒ nul bajinʒ ʒi uleef na ʒi uhaaʒ. Kë anniimiin aʒë ʒi ʒal iko ʒi umundu, aji ʒal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dʒup uko mënʒ pa bnuura

bi nan ; mēŋal ŋal p̄tu'an pkuŋ pi nawoon naanhi-nani. Dŋal nado uko unwoon unuurnaaniŋ našē namēban ʔi Ajugun naliint, naliŋ ʔi ul ʔaŋ.

³⁶ Hēnkuŋ, woli ŋiint ajok ŋaaʔ, ašē win kē aanhil pmēban uleeful, kē ŋaaʔ akēs bniim, aniimana, mēnt pekadu da. ³⁷ Bē woli ŋiint ašaluŋ bnuura du uhaašul meet, nin aloŋ aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aŋaluŋ, kē aji ayukana, aankpiint na a, aankniima, uŋ mēntan ado bnuura. ³⁸ Hēnk, ŋaan anniimuŋ ŋaaʔ i ajokuŋ ado bnuura, kē anšaŋ awo aaniimi ašē do bnuura kak apel. ³⁹ ŋaaʔ aji wo kawo na ayinul ŋwal bti wi awoon najeb, kē woli ayinul abi akeʔ ahina kaniimar na ŋaan i aŋaluŋ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nšē šal aji woli aduka jibi awoon, anuurandēn kapel. Nji kak dšal aji dwo na *Uhaaš wi Našibaʔi.

8

ʔi uko wi pde uyemaʔ wi mngur

¹ Hēnkuŋ, dbi ʔi uko wi uyemaʔ wi mngur. Ŋme kē nja bti ŋwo na kame ʔi uko mēnt. Kē kame kašē ji kado ŋaan adeeŋ igaŋan kahomp, uŋal kē ušē ji udo baŋaan baya kadun. ² Woli ŋaan ašal aji ame uko ulon, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē ŋaan ašale ŋal Našibaʔi, uŋ mēntan Našibaʔi aji me a.

⁴ ʔi uko wi pde uyemaʔ wi mngur keeri, ŋme kē iko yi baŋaan bajaŋ badēman kawo wo ji iwo Našibaʔi iinwo nin uko ulon ʔi umundu, kē Našibaʔi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baʔi na ʔi mboš yi baŋaan bajaŋ badu Našibaʔi na Ajugun, ⁶ kē nja nšē fiyaar kē Našibaʔi awoha aloolan, Ašin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaan

kë nka ubida. Kë Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittü a, iko bti itëpna ti a, kë nja nkkak atëpna ti a aka ubida.

⁷ Kë mënt bañaan bti başaan ame uko mënt, Banfiyaaruñ balon bantaaaluñ tfa pdëman iko ilon yi bajaan badu Naşibați mënt baji bade nyemaț mënt kaşë tu ti uşal te hënkun kë bawo ti btejan. Hënk, uşal wi baka unwoon uunliinti uşë kak kaçop. ⁸ Mënt uko ude ukdoluñ nja nhlil nnaț ti kadun ki Naşibați: woli nendee, nënkwaan nin uko ulon; woli ndee, nënkka nin uko ulon. ⁹ Naşaafaraan kakşa uko wi badinananan pdo wi nawoon banfiyaaruñ udo bayitan ti *Krittü mënt biki nşal nawoon njanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan badëman kadu Naşibați, iwi immeen kë ihil pdo wa, kë anfiyaaruñ Krittü alon i uşal uwoon uunliinti awinu, iinşal aji itëntëna ado kade nyemaț ni mngur i? ¹¹ Hënk, ido na kame ki nu kë anwoon aanliint uşal kë aneemi, ayițu mënt i Krittü akețaruñ. ¹² Wal wi najubanuñ han bayitan ti Krittü, atok nşal ni baka nanwoon njanliinti, najuban juban Krittü. ¹³ Ukaan kë woli uko ude ulon ukaki kado ayiț naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjañan awoon i kado

¹ Jëm badinanaan pdo iko bti i? Mënwo *nanjañan i? Mënwin Yetu Ajugun i? Mënt nji dtijanan ti bgah bi Ajugun i? ² Woli mënwo nanjañan ti keş ki balon, dwo kawo a ti keş ki nan; na manjoonan an

najaan nadiiman kë nji dwo nanjañan wi nawoon baloolan na Ajugun.

³Uko wi nji kateemun banklatun wii wi : ⁴ñenka na pka uko ude na udaan ti ulemp wi ptup *Uṭup Ulil Unuura i? ⁵Ñenka na pjej ayiṭun ti *Krittu awo aharun jibi banjañan bandukiin na babuk ašin Ajugun na Kefat* i? ⁶Nji na Barnabat tañ ṅwoon kado kak ulemp wi iñen yi nun kadeena i? ⁷Nabi tiinka kë baji nangoli aklukun uko wi akdeen i? In ajaan ado uṭeeh kaşë wo aanji deena wa? In ajaan ado batani kaşë wo iinji kdaan mntow mi batani mēnt ba?

⁸Dṭiiniyaan iko yi bañaan bajen bajaan bado nahilna nayikren, kë *Bgah bi Moyit bakak aṭiiniyaan uko mēnt kak. ⁹Na manjoonan, upiitana ti Bgah bi Moyit aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanun.* »* Naşibaṭi aji ṭaaf ṅgit i? ¹⁰Mēnt nja ṅkaan kë aṭiini han i? Aa, nja ṅkaan kë uko mēnt upiitanaa. Ñaan anjaaron na ankitun baji bahaṭ kë balun kayeenk kafah ki baka ti uko wi bakitun. ¹¹Kë un ṅntepiin iko inuura inwoonun du Naşibaṭi ti an, naşal aji ṅenwo i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi ṅnumiin i? ¹²Woli bañaan balon bampaṭi bayeenk iko mēnt ti an, un ṅenwo i kaṭep ṭep kayeenk ya kapelan i?

Kë ṅşë wo ṅenṭo aten uko mēnt, ṅbaa ṭep ṭep amiir iko bti kawutna kaneenan *Uṭup Ulil Unuura wi *Krittu uya kadun. ¹³Naamme kë bañaan banjaan balemp du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi baka

* **9:5** Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer. ☆ **9:9** Pleşan 25.4.

na pdeena da i? Aa, bankɕɛnanuŋ du *umeeša wi mngur baka na pyeenk ɕi iko inɕɛnanuŋ da. ¹⁴ Kë hënk kak di di Ajugun ajakuŋ na bankɕupun Uɕup Ulil Unuura aji bawo kadeena pdo kaɕup uɕup mënɕ.

¹⁵ Kë nji ɕi uleef naan nšë wo mënhepar iko mënɕ bti. Mënkpit pit kayeenkna iko mënɕ: na man-joonan, dhokan kakeɕ! Uko wi nji kanahnuŋ, nin ñaan aanktok wa. ¹⁶ Mënwo kado kahomp kaji dɕup *Uɕup Ulil Unuura, uwo uko wi Našibaɕi aɕu'ënuŋ pdo. Woli mënɕup wa, kawuɕën. ¹⁷ Woli uwo lah uko wi nji ɕi uleef naan njakuŋ aji ddo, kaka baluk ; kë ušë wo uunwo haŋ, Našibaɕi aɕu'ënuŋ pdo wa. ¹⁸ Kë we uwoon baluk naan keeri? Uwoon ndo kaɕup Uɕup Ulil Unuura wi nji kaɕupun, kawo mënklempašaana wa.

¹⁹ Nin alon aanhil kaɕu'ën pdo uko ulon, kë nšë ŋal ŋal kalempar bañaan bti, kahilna kaɕij bañaan batum maakan ɕi pfiyaar *Krittu. ²⁰ Woli dwo ɕi ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kaɕij baka ɕi pfiyaar Krittu. Woli dwo ɕi ptoof pi bankɕašun Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan ankɕašun ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittu, nji ndoon awo mënka na pɕaš ba. ²¹ Woli dwo ɕi ptoof pi banwoon baankɕaš Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anwoon aankɕaš ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nšë wo mënwo ñaan anwoon aanji ɕaš bgah bi Našibaɕi, wi njaan kaɕaš bgah bi *Krittu. ²² Woli dwo ɕi ptoof pi banwoon baanliint ɕi pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ɕi pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanuŋ, Krittu ahilna abuuran balon. ²³ *Uɕup Ulil Unuura ukaan kë ndo iko mënɕ

bti, kahilna kayeenk iko yi uhoŋuŋ.

²⁴ Naamme kē ƚi pƚi, batum baji baƚi, aloolan kašë jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Naƚiin keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵ Bampëtar baji bawut iko bti kahilna kabomandër. Kë bašë ji bado haŋ kahilna kayeenk katuum. Kë katuum mënƚ kašë ji kaba. Nja kē nšë ji ŋdo haŋ kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan kē mēmbubara aƚi, mēnji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaƚijan uleef, kaƚi pƚup bañaan *Uƚup Ulil Unuura kašë kawo mēnkyeenk katuum ki uhoŋuŋ.

10

*Uko undoluŋ bañaan biki *Itrayel du pndiiš*

¹ An bayiƚ naan, dŋal naleš uko umbiin ado bateem nja. Wi bapënnuŋ uƚaak wi *Ejptu na *Moyit bawo bti ƚi kanfëluŋ uƚeeh, amuur *bdëk bjeenkal✧.

² Uwo wo ji bukal bti babattaar ƚi kanfëluŋ na bdëk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Našibaƚi awuluŋ, ⁴ adaan meel mi Našibaƚi adoluŋ kē mampëna ƚi plaak, kē plaak mënƚ pa-woon *Krittu. ⁵ Kē batum maakan ƚi baka bašë bi wo baanlil Našibaƚi, ukaan kē bakaƚ kē muum manratan du *pndiiš.

⁶ Iko yaŋ, yi bateen nja badoluŋ, idiiman nja kē ŋwo i kawut kaŋal pdo iko iwuƚaan ji baka.

⁷ Nawutan kado kadëman iko yi bajaan badu Našibaƚi ji balon ƚi baka. Hënk di di upiitaniin ƚi *Ulibra wi Našibaƚi aji : « *Bañaan baƚo ade, adaan ašë naƚa unoh✧.* » ⁸ Nawulën ŋwut pjuban pi piinƚ

✧ **10:1** Natenan ƚi Ppën 13.21-22. ✧ **10:7** Ppën 32.6.

ji balon ɥi baka, pul pakaan ƙe baɓaanaɗ te iɓeen iteb na nɗajantaɗ, nɗyaas iɓeen-week nɗyaas iɓeen-week (23 000) bakaɗ ɥi unuur uloolan✧. ⁹ Nawulɛn nɗwut kado kadak *Krittu jibi balon ɥi baka babiin adak Naɓibaɗi✧, uko menɗ ukaan ƙe nɗpula nɗafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kaɗur nɗuran jibi balon ɥi baka babiin ado, uko menɗ ukaan ƙe uwanjuɗ unjaan ufin uba na baka. ¹¹ Nja nɗnɓogun ɥi uba umundu, iko menɗan yun bti, yi bateem nja badolon, iwo wo nɗhilna nɗten ɥi ya abot apiitana nɗhilna nɗlipara. ¹² Henk keeri woli nɗaan aɗal aji anaɗi, alipariin kajot. ¹³ Mnɗaj mi nahajan, balon bahaj ma. Ke Naɓibaɗi aɗe lun kado uko wi ajakuɗ, aankd-inan iko menɗ iwuukan nado buɗaan bi nawoon naankhilan pɗuur. Woli iko menɗ iwuukan nado buɗaan aji dolan nabuur kakɗ kaɗijan kaliint.

Pwut kadɛman iko yi bajaanɗ badu Naɓibaɗi

¹⁴ Ukaan keeri ƙe nji na an biki nɗjalun maakan nalowan iko yi bajaanɗ bado Naɓibaɗi. ¹⁵ Nawo baɓaanaɗ bankaanaɗ nɗɗal, ukaan ƙe nɗjal natiink bnuura uko wi nji kaɗupanaɗ. ¹⁶ Naɗalan pnkalame pandaannun ɥi kaɗah kabaaɓaani ki *Krittu pakaan ƙe nji nɗbeeb Naɓibaɗi : woli nɗdaan ɥi pa, nɗenji nɗwo ɥi ploolan na Krittu ɥi pɗaak pi atulun i? Henk kak, kapoom ki nɗjaan nɗpitɛs kaanwo pwo baloolan na Krittu ɥi uleef wi nul wi awulun i? ¹⁷ Nɗfaaɗiir nja bti kapoom kaloolan, uko menɗ udiiman ƙe nɗum aɗe woha uleef uloolan. ¹⁸ Natenan baɓaanaɗ biki Iɗrayel : banjaan bade uyemaɗ unɗenjanun du *umeeɗa wi mngur wi

✧ **10:8** Natenan ɥi Mnɗɛn 25.1-18. ✧ **10:9** Natenan ɥi Mnɗɛn 21.5,6.

Naşibaţi, baanwo ți ploolan na Naşibaţi i? ¹⁹ Kë we wi nŋaluŋ kaţupan hënk ba? Uyemaţ unţeŋanuŋ iko yi bajaan bado Naşibaţi uka udooni i? Iko mënţ yuŋ ika udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baţeŋanuŋ, na manjoonan baţeŋan wa ŋntoŋ, mënţ Naşibaţi i i baţeŋanuŋ wa. Mënŋal nawo ți ploolan na ŋntoŋ. ²¹ Naanhilan kadaan ți pnkalame pi Ajugun kakuţ kadaan ți pi ŋntoŋ. Naanhilan kade du umeeşa wi Ajugun kakuţ kade du wi ŋntoŋ. ²² Woli ŋdo haŋ udeeb wi Ajugun uwala ți nja. Naşal aji ŋhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdëman Naşibaţi

²³ Dhinan kado iko bti, kë iko bti işë wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti kë mënţ iko bti işaan aji iţu ŋaan aya kadun ți pfiyaar. ²⁴ Nin ŋaan awutan kado kaşal uleeful ʒañ, adoon kaşal atënţul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuŋ du ufeeru, kawut kaşal uko uloŋ. ²⁶ Upiitana ți *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Ajugun akaan umundu na iko bti inwoon ți wa.* »*

²⁷ Woli ŋaan anwoon aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kë naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulan, nawut kaşal uko uloŋ. ²⁸ Bë woli ajakan aji uyemaţ uwo wi baţeŋanaanuŋ iko yi bajaan bado Naşibaţi, wutan kade ți ki ibi katok uşal. ²⁹ Wi njakuŋ uşal, mënţiiniyaan țiiniyaan uşal wi nan, dţiiniyaan wi undu. We ukaan kë ŋaan anwoon aanliint ți uşal, awo kado kaţup ți uko wi nji nwoon kado? ³⁰ Nji, woli dbaab Naşibaţi ți uko wi nji kadeen, we ukaan kë bakji ddo buţaan ți uko wi mbeebuŋ Naşibaţi ba? »

✧ **10:26** Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleşan 10.14.

³¹ Hënk, woli nade këme adaan, këme uko wi nakdolaruŋ, nadoon iko bti pa pdëman Naşibaţi. ³² Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoon maankdo bayuday na banwoon baanwo bayuday na banfiyaaruŋ Krittü bajot. ³³ Hënk di di njaan kado : dji kaşal ći iko bti pdo uko unliluŋ bañaan bti. Mënji kaşal uleef naan, dji kaşal bandukiin, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaan kado ji *Krittü.

Uko unyukuŋ pwohara pa ñiintŋ na ñaaţ ći wal wi pñehan Naşibaţi

² Dbeeban ći uko wi najaan naleşën ći iko bti abot amëban idolade yi nayeenknuŋ ći nji jibi njukananaŋ ya. ³ Kë nşë ŋal name uko wi : ñiintŋ andoli awoona ći *Krittü ; kë ñaaţ awoona ći ñiintŋ ; kë Krittü awoona ći Naşibaţi*. ⁴ Ñiintŋ andoli ankñehanuŋ Naşibaţi këme aţupara aşë gur bkow aji walan Krittü‡; ⁵ kë ñaaţ ankñehanuŋ Naşibaţi këme aţupara bë aangur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo ñaaţ andoluŋ buţaan kë bapuunkaŞ. ⁶ Woli ñaaţ aangur bkow, apuunkiin keeri. Kë wi ukowandënuŋ ñaaţ amaţa këme apuunka, aguran bkow. ⁷ Ñiintŋ aanwo kaguur bkow, anaam na Naşibaţi abot aji yuuj mndëm mi nul ; ñaaţ ul, ajaan

* **11:3** Ñiintŋ andoli awoona ći Krittü ; kë ñaaţ awoona ći ñiintŋ ; kë Krittü awoona ći Naşibaţi : baloŋ baji Krittü awo naweek ñiintŋ ; kë ñiintŋ awo naweek ñaaţ ; kë Naşibaţi awo naweek Krittü. † **11:4** Aji walan Krittü : Bapiit aji aji walan bkowul. ‡ **11:5** Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul. § **11:5** Bapuunka : Ʀfa du Korint ppuunka ći ñaaţ paji padiiman kë awo nawuţaan, nado pekadu, najuban pjuban pi piintŋ.

ayuuɗ mndëm mi ñiintɗ. ⁸ Na manjoonan, mënɗ ñiintɗ apënnuɗ ɗi ñaaɗ, ñaaɗ apënnuɗ ɗi ñiintɗ. ⁹ Kë ñiintɗ awo aampaşana pa ñaaɗ, ñaaɗ apaşaniinɗ pa ñiintɗ. ¹⁰ Uko wi nji nɗupuɗ, na ɗwanjuɗ ɗakaanɗ kë ñaaɗ awo kaɗu ɗi bkow uko unkdiiimanuɗ kë ahinan kañehan Naşibaɗi. ¹¹ Kë ɗi kës ki Ajugun, ñaaɗ anuma ñiintɗ, kë ñiintɗ anuma ñaaɗ. ¹² Na manjoonan, jibi ñaaɗ apënnuɗ ɗi ñiintɗ, hënk di ñiintɗ abuknaaniinɗ ɗi ñaaɗ ; kë bukal bti başë woona du Naşibaɗi.

¹³ Dɗal naşal ɗi ɗleefan. Unuura ñaaɗ ado kañehan Naşibaɗi bë aangur bkow i? ¹⁴ Jëm umundu ujukanan kë ukowandën ñiintɗ akujënɗ uwel i? ¹⁵ Kë ñaaɗ aşale kujënɗ uwel, mndëm mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ñëga ñëg. ¹⁶ Kë woli ñaaɗ alon aji uko wi nɗupuɗ uunjoonani, dɗal kaɗupa uko wi ɗaɗ: ɗënka udolade ulonɗ umpaɗi, kë banfiyaaruɗ Naşibaɗi bti kak baanka udolade ulonɗ.

Kañah ki Ajugun

¹⁷ Hënkunɗ dɗal kaɗiiniyaan uko ulonɗ wi najaan nado unwoonɗ uunlilën : woli nayit pdëman *Krittu, byit mënɗ baanji baɗijan bnuura, baji baɗëp ɗëp kaɗijan buɗaan. ¹⁸ Djuuna atiink kë baji woli nayit, bpulad baji bawo ɗi ptoofan – kë nfiyaar uko mënɗ ɗi umbaɗ ulonɗ. ¹⁹ Kë bpulad başë wo kawo ɗi ptoofan, banjaanɗ bamëban kaliintɗ bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, mënɗ kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan, ɗi wal wi nakdeenɗ andoli aji ɗaran pde kayok, hënk alon aji wo na ubon, alon kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenɗ kabot kadaan i? Këme nabeeh bañaan biki Naşibaɗi? Naɗal pkowandën banwoonɗ baanka

nin uko ulonj i? We wi nwoonj kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mënhil kabeeban ti uko mëntj.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukanananj: Yetu Ajugun, ti utejan wi awoonj i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Naşibaţi, apitëş ka awul başaşarul aşë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniinj pa an. Nalujiinj nado kado hënk uwo pleşan pi naan. » ²⁵ Wi babaanj pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoonj pñaak pi naan pantulun pa an, pi Naşibaţi aţenanaanuj bhonjar bhalu. Nalujiinj nado kado hënk wal undoli wi nakdaanuj pa, uwo pleşan pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeenj kapoom mëntj abot adaan poot mëntj, naji naţup ţup pkeţ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaanj kë ñaanj adele kapoom ki Ajugun këme adaan poot pi nul ti unoh, aluj kahepna ti uleef wi Ajugun wi adeenj na pñaakul pi adaanuj. ²⁸ Ñaanj andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuţ kadaan poot. ²⁹ Woli ñaanj ade kapoom, adaan poot bë aanţu ti uşal kë uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naşibaţi ti a. ³⁰ Uko wanj ukaanj kë utum ti ptoofan bamaakal, banţakmunj, kë batum badoo piinj akeţ. ³¹ Woli nten lah nleef ni nja, Naşibaţi aankkob nja. ³² Kë Ajugun aşë ji kob nja kakuţ kaţanj nja nşilna nşut kaduknaana ji umundu.

³³ Hënk, an bayiţ naan, woli nayitiir pde nayoonkarën. ³⁴ Woli ubon ude ñaanj, adeen du kato hul, hënk Naşibaţi aankluj kakoban. Kë iko indukiinj ti yi naheparuj, dluj kateeman ti ya wal wi nji kaluj kaban du an.

12

Iko yi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţen

¹ An bayiţ naan  i *Krittu, h nkuŋ nabiin   iiniyaan iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţen, m n al nawo  i kapaam  i iko m n . ² Name k  wi nawooŋ naando bi fiyaar Krittu, nabi d man iko inwoon  inhil b up, k  ik on an aneemanan. ³ Ukaan k  nji n al ka upan k  nin  naan i Uhaaş wi Naşibaţi uk onun  anhil kaji : « Yetu af panaa! » K  nin  naan  anhil kaji : « Yetu awoon  jugun » b  m n  Uhaaş wi Naşibaţi uk onulun.

⁴ Iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţen ipaţi, k  wul  a  uşaan aji uţen ya bti. ⁵ Utum jibi  naan ahili kalempar  jugun, k  ul  a  i i  klemparun. ⁶ Iko i on ar naan itum maakan, k  Naşibaţi a   woaha aloolan anjaan a  pna  i nja bti kado iko m n  bti. ⁷ Uhaaş wi Naşibaţi uji uwinana  i  naan anfiyaarun andoli ahilna a  nk banfiyaarun bti. ⁸ Uji uţen alon u up un u a, kawul alon u up wi kame ; k  wul  a  uşaan aji uţen. ⁹ Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; k  wul  a  uşaan aji uţen. ¹⁰ Uhaaş m n  uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo ka upar Naşibaţi, kabi wul alon mnhina mi ppa  ş uko unwoonun du wa na unwoon uunwoona da, kawul alon mnhina mi p up   up  i baţi, kawul alon kak mnhina mi p olanaar  a. ¹¹ Aa, Uhaaş wi Naşibaţi  a  ujaan udo iko m n  bti, andoli uwulu jibi unalun.

Uleef uloolan un umi na iko impaţi

¹² Uleef uwo uloolan a   wo na  mban  tum, jibi  mban  i uleef  atumun a   woaha  i uleef

uloolan, hēnk di *Krittu awoonj kak aloolan kē nja nwoonj nmbaŋ n̄tum n̄i nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoonj baanwo bayuday, balempar bañaan na baweek biki baka, n̄yeenk nja bti batĩmu ƚi Uhaaŋ wi Naŋibaƚi kawoona uleef uloolan ; n̄yeenk nja bti uhaaŋ mēnt̄ akēŋan.

¹⁴ Hēnk keeri, uleef uunwo umbaŋ uloolan, utum nmbaŋ. ¹⁵ Woli kahoƚ kaji lah : « Mēnwo kañen, mēntok keeri ƚi uleef » kankwoha wo ƚi uleef i? ¹⁶ Kē woli kabaƚ kaji lah : « Mēnwo pkēŋ, mēntok keeri ƚi uleef » kankwoha wo ƚi uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pkēŋ kēŋ, hum di di ukhilaŋ katiink? Kē woli uleef bti uwo lah kabaƚ baƚ, hum di ukhilaŋ katiink p̄tēkēñ? ¹⁸ Na manjoonan, Naŋibaƚi aƚu umbaŋ wi uleef wi aŋali ƚi dko di aŋalaŋ. ¹⁹ Woli nmbaŋ bti n̄awo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ Kē nmbaŋ n̄aŋŋe tum, uleef kē uwo uloolan. ²¹ Pkēŋ paanhinan kaji na kañen : « Mēnkak anumi'u » kē bkow baankak ahil kaji na ihoƚ : « Mēnkak anumi'an. » ²² Nmbaŋ n̄i uleef n̄anñeñēnt̄aanuŋ n̄anumanaa ; ²³ kē nmbaŋ n̄i n̄beehuŋ, n̄anwoonj n̄aanyuk p̄ƚiiniyaan, n̄ul n̄i n̄jaan n̄boman bnuura ; ²⁴ kē n̄anwoonj n̄aanwo haŋ, n̄aannuma pboman. Na manjoonan Naŋibaƚi aboman uleef adēman nmbaŋ n̄anwoonj n̄aandēmana. ²⁵ Hēnk uleef uunfaaŋiiri, uwo wo uloolan, umbaŋ undoli uji uƚaaf n̄andukiin. ²⁶ Woli umbaŋ ulonj ƚi uleef ude, uleef bti ujaan uhaj na wa ; kē woli umbaŋ ulonj ƚi uleef udēmana, n̄undu bti kak n̄aji n̄adēmana.

²⁷ Kē an, nawoonj uleef wi *Krittu, naƚok ƚi wa, andoli awo umbaŋ ulonj. ²⁸ Kē Naŋibaƚi aŋŋe duna ƚu ƚi kadun ki banfiyaaruŋ Krittu banjañan, kē

batëbantën bawo baɕuparul, kë bawajantën bawo bajukan ašë ɕu na bankaaj mnhina mi pdo mla-gre, aɕu na bankaaj mi pjeban bamaakal, mi pɕenk bañaaj, mi pših na mi pɕup ɕɕup ɕi baɕi. ²⁹ Bañaaj bti bawo banjañan i? Bañaaj bti bawo baɕupar Našibaɕi i? Bañaaj bti bawo bajukan i? ³⁰ Bañaaj bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Bañaaj bti bahil pɕup ɕɕup ɕi baɕi i? Bañaaj bti bahiluɕ pɕolanaar ɕa i? ³¹ Nañalan uɕen undëmnuɕ, wi *Uhaaš wi Našibaɕi ujaaj uwul. Kë nšë diimanan hënkunɕ bgah banuurnaaniɕ.

13

Uɕal

¹ Woli dɕiini ɕɕup ɕi bañaaj bajën adoo ɕiini ɕi ɕwanjuɕ ašë wo mënwo na uɕal, dwo wo ɕi untintan wi bakkobuɕ këme untinu. ² Woli dyeenk uɕen wi pdo kaɕupar Našibaɕi, abot ayeenk wi pme iko im-meniinɕ bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Našibaɕi adoo hum bë mënwo na uɕal, mënwo nin uko uloɕ. ³ Woli dɕen iko yi nkaaj bti, woli ddoo wul uleef naan batër ašë wo mënwo na uɕal, mënka nin udooni.

⁴ Ñaaɕ awo le na uɕal na manjoonan, aɕi wo na kamiir, aɕi joob bkow, aanɕi kuj ñaaɕ, aanɕi homp, aanɕi deenɕ igaɕan, ⁵ aanɕi do uko unwoonɕ uunyuki, aanɕi šal uleeful ɕaɕ, aanɕi deebaɕ këme kahank ñaaɕ ɕi uhaaš. ⁶ Aanɕi lilandër uko unwoonɕ uunwo utool, kašë lilandër manjoonan ; ⁷ aɕi miir ɕi iko bti, aanɕi ɕaɕan pfiyaar, aanɕi ɕaɕan phaɕ ɕi Našibaɕi, kataman ɕi iko bti.

⁸ Uŋal uunji uba. Uŋen wi pŋupar Naŋibaŋi uluŋ kaba, wi pŋup nŋup ŋi baŋi kē ukluŋ kaba, wi kame kē ukluŋ kaba. ⁹ Na manjoonan ŋēndo bi me iko bti, ŋēndo bi ŋup nŋup bti ŋi Naŋibaŋi, ¹⁰ kē wal wi iko ikkēŋuŋ kakuŋ kanuura bti ukluŋ kabi, uko unwoon uunkēŋ bti uba.

¹¹ Wi mbiin awo napoŋ, dji kaŋiini ji napoŋ kaŋal ji a, kawin iko ji a. Kē hēnkuŋ wi nwoon naweek, dpēnan ŋi uŋal naan iko bti yi kpoŋ. ¹² Hēnkuŋ ŋji win ji ŋaan antenuŋ ŋi kawini kanfēluŋ kē wal mēnŋ ŋŋē luŋ kawin Naŋibaŋi bnuura katena ŋi kēŋ, hēnkuŋ ŋēmme Naŋibaŋi bnuura, kē wal mēnŋ ŋŋē luŋ kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ Kē iko iwajanŋ iŋaan awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaŋ na uŋal ; kē uŋal uŋaan apel yuŋ mēnŋan bti.

14

Pŋupar Naŋibaŋi na pŋiini nŋup ŋi baŋi

¹ Natamaan keeri nawo na uŋal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen, kē ŋuŋ yuŋ mēnŋan, wi pdo kaŋupar Naŋibaŋi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan ŋaan anjaan aŋup nŋup ŋi baŋi aanji ŋiini ŋiini na baŋaan bajēn, aji ŋiini na Naŋibaŋi ŋaŋ ; nin aloŋ aanji te iko yi ajakuŋ, aji ŋup iko inmeniin yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwululuŋ. ³ Kē anŋaan aŋupar Naŋibaŋi aŋē baa ŋēp ŋēp aŋiini na baŋaan bajēn ; nŋup ŋi nul ŋaka mnhina mi pdo banfiyaaruŋ baya kadun, kaŋan baka kabot ka-jooŋtēn baka ŋhaaŋ. ⁴ Anjaan aŋup nŋup ŋi baŋi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, kē anjaan

aʔupar Naʃibaʔi aʃe ji do pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun.

⁵ Dŋal maakan nado kaʔup nʔup ŋi baʔi, aʃe hokan nado kaʔupar Naʃibaʔi. Anjaan aʔupar Naʃibaʔi apel ankaan mnhina mi pʔup nʔup ŋi baʔi. Woli anjaan aʔup nʔup ŋi baʔi aji tolanaar ŋa kadolna pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun, aji wo ji ankʔuparuŋ Naʃibaʔi. ⁶ Ke hēnkun, an bayit naan, dheparan : woli dbi lah du an aʔup nʔup ŋi baʔi ʔaŋ, awo mēndiimanan iko yi Naʃibaʔi immeniin, awo mēndolan ke nawo na kame, awo mēntupar Naʃibaʔi akuʔ awo mēnjukanan, udooni uhoŋ wi wi nji kakaaruŋ an ba?

⁷ Natenan kak, woli ŋaan alul keme akob kora, aʃe naakrēn ikobare hum di di baŋaan bakmeen uko wi akkobuŋ? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aʃe wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomanderuŋ pa pya ugut ba? ⁹ Ke hēnk di di uwoon kak pa an : woli naʔup nʔup ŋi baʔi, nʔup ŋanwoon ŋaanteeʔanaa, hum di di baŋaan bakmeen uko wi nakjakuŋ? Naʔiini ʔiini ʔi uyook.

¹⁰ Nʔup ŋanwoon ʔi umundu ŋatumi, ke undoli uʃe ji uteeʔana ʔi bankʔupuŋ wa. ¹¹ Woli ŋaan aʔiini uʔup wi nwoon mēntee, dji kawo ŋaan nayaanʔ ʔi kadunul, ul kakuʔ kawo nayaanʔ ʔi kadun naan. ¹² Ukaan ke wi nanaluŋ na ŋhaaʃan bti *Uhaaʃ wi Naʃibaʔi uʔenan iko yi wa, nawo kabi kaʔu ʔu ŋhaaʃ ʔi pyeenk iko itum inkdoluŋ banfiyaaruŋ bti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri ke anhiluŋ pʔup nʔup ŋi baʔi awoon kado kaŋehan Naʃibaʔi aʔena ahil pdo katolanaar ŋa. ¹⁴ Woli dŋehan na nʔup ŋi baʔi, uhaaʃ

wi naan uji uwo ƚi pñehan, uşal kaşë wo uunji ulemp. ¹⁵ Kë we wi nwoon keeri kado? Dñehan Naşibaƚi na uhaaş wi naan kabot kañehana na uşal wi naan, dyeehara na uhaaş wi naan kabot kayeehara na uşal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdëmanuŋ Naşibaƚi ƚi ŋƚup ŋi baƚi, hum di ñaan anwoon aante ŋƚup mënƚ ahiniin kateem kaji uwo haŋ bë aante uko wi iƚupuŋ? ¹⁷ Uko wi ikƚupuŋ udole wo unuura, ankntiinkiiŋ aanji ƚëpna ƚi wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naşibaƚi ƚi uko wi njaan kaƚup ŋƚup ŋi baƚi, ddoo ƚup ŋa apel an, ¹⁹ kë nşë ji nwole ƚi ptoof pi pntuk pi banfiyaaruŋ kahokan kaƚiini kdiim kañeen ki bateeŋ kahilna kajukan baka kë di kdiim iñeen-week ŋyaaş iñeen-week (10 000) ki bawoon baankte.

²⁰ An bayiƚ naan ƚi *Krittu, nawutan kawo bapoƚ ƚi uko wi uşal, nawoon baka ƚi uko wi buƚaan, naşë nawo bantohi ƚi uko wi najaan naşal. ²¹ Hënk di upiitaniin ƚi *Ulibra wi Naşibaƚi aji :

« *Dƚëpna ƚi ŋƚup ŋi bañaan bayaanƚ,
kaƚëpna ƚi mntum mi bayaanƚ,
kaƚiiniyaan na biki pntaali pi naan
te baandoo di di wal mënƚ ptiinkën.*

*Hënk di *Yawe Nawat Kabuka ajakuŋ. »*✧

²² Hënk keeri woli Naşibaƚi aƚëpna ƚi ŋƚup ŋi bañaan bawoon baantee, uji uwo uko unjaan udi-iman banwoon baanfiyaara kë adeebaƚër baka, uko mënƚ uunwo pa banfiyaaruŋ ; kë woli Naşibaƚi aƚëpna ƚi *baƚuparuŋ, aji ƚup ƚup na banfiyaaruŋ bahilna baya kadun, uko mënƚ uunwo pa banwoon baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli

✧ 14:21 İtaŋi 28.11-12.

banfiyaaruŋ *Krittu bti bayit ašë ƚiini bukal bti na nŋup ŋi baƚi, woli banwoonŋ bayaantŋ banwoonŋ baando bi fiyaar Krittu baneej ƚi dko mēntŋ, našal aji baankji nayilaa i? ²⁴ Kē bañaanŋ bti bašale ƚupar Našibaƚi woli anwoonŋ nayaantŋ anwoonŋ aando bi fiyaar aneej ƚi dko mēntŋ, uko wi atiinkuŋ bti uji udola ayikrēn kē awo nado buƚaan, nŋup ŋuŋ ŋajaanŋ ŋadola ašalan uleeful. ²⁵ Wal mēntŋ, iko inmeniinŋ ƚi ušalul iji ipēn kawinana, ašë jot kafēƚ kaara ƚi mboš kadēman Našibaƚi kašë kaji : « Na manjoonan, Našibaƚi awo ƚi ptoofan! »

ƚi uko wi byit bi banfiyaaruŋ

²⁶ An bayiƚ naan ƚi *Krittu, kē we wi nawoonŋ kado? Woli nayitiir pñehan Našibaƚi, kē alonŋ aka kayeeh, kē alonŋ aka uko wi pjukan, alonŋ kē aka uƚup unwoonuŋ du Našibaƚi, alonŋ kē aka uƚup wi baƚi wi pƚup, kē alonŋ ahil pƚolanaar wa, iko mēntŋ bti iwo kado bañaanŋ baya kadun. ²⁷ Woli balonŋ baŋal pƚup nŋup ŋi baƚi, nadoon batēb kēme bawajanƚ baƚup, andoli ji ƚup kayewan atēntul, alonŋ ašë tolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baƚiini na Našibaƚi du ŋhaaš ŋi baka meet. ²⁹ Kē woli balonŋ baŋal pƚupar Našibaƚi, batēb kēme bawajanƚ ƚi baka baƚiiniin bandukiinŋ bašë bado kašal ƚi uko wi baƚupuŋ. ³⁰ Woli alonŋ awo ƚi pƚup kē Našibaƚi ašë wul alonŋ kak ƚi banwoonŋ da uƚup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaƚupar Našibaƚi, aloolan aji ƚup kayewan atēntul, bañaanŋ bti bahilna bajuk babot baƚanŋ baka. ³² Banjaanŋ baƚupar Našibaƚi baji bahil pmēban ŋleef ŋi baka. ³³ Našibaƚi aanwo i

parëfa, ul ajaan aṭij mnjeeh ; ṭi byit bṭi bi banfiyaaruṅ uko waṅ uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdëman Naṣibaṭi, baaṭ baji bawo kawut pṅaat, baandinan baka bado kahoopaṭër da. Jibi upiitaniin ṭi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli baṅal kame uko ulon, baheparan bayin baka du katoh. Uunuura ñaaṭ ado kaṅaat woli pntuk pi banfiyaaruṅ payit pñehan Naṣibaṭi.

³⁶ An biki Korint, naṣal aji uṭup wi Naṣibaṭi upënna du an i? An nawohan baloolan bantiinkuṅ wa i? ³⁷ Woli ñaan aṣal aji awo Naṭupar Naṣibaṭi këme ñaan anwoon na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, awo kayikrën kë uko wi mpiitanan uwo uko wi Ajugun aṭuun pdo kado. ³⁸ Kë ñaan aṣale pok pyikrën uko mënṭ, Naṣibaṭi apoka ul kak.

³⁹ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, nadoon kala keeri pṭupar Naṣibaṭi kaṣë kawo naankneenan pṭup ṅṭup ṅi baṭi. ⁴⁰ Iko mënṭ bṭi idolaniin na uṣal ujij ibot iṭëp ṭi bgah.

15

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu

¹ An bayiṭ naan, dṅal kaleṣanan *Uṭup Ulil Unuura wi ṅṭupanan, wi nayeenuṅ akuṭ amëban ṭi wa aliint. ² Ṭi uṭup mënṭ wi wi Naṣibaṭi aṭëpnuṅ abuuranan, an nanjaan namëban wa jibi ṅṭupanan wa ; woli mënṭ hënk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko undëmnuṅ ṭi iko yi ṅi kaṭupanan uwoon wi nyeenuṅ ṅi kak unwoon kë *Krittu akeṭ apënanan ipekadu yi nja, jibi upiitaniin ṭi *Ulibra

wi Naşibaţi. ⁴ Amoyaa aşë naţa ƚi pkeţ ƚi unuur uwajantën, hënk kak di di upiitaniin ƚi Ulibra wi Naşibaţi. ⁵ Apën awinana ƚi kadun ki Kefat*, aluŋ apën awinana ƚi kadun ki banjañanul iñeen na batëb. ⁶ Akak aluŋ apën awinana ƚi byaaş bloolan ƚi kadun ki banfiyaarulun iñeen-week nyaaş kañeen : bantumnuŋ ƚi baka bahum bajeb kē baloŋ bakteţi. ⁷ Wi iko yaŋ iţepuŋ, akak apën awinana ƚi kadun ki Yakob† na ki banjañan bti.

⁸ Abaañsaan apën awinana ƚi kadun naan nji kak, kē nwo ji napoţ ambukiin bē wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ Nji dwoon ampoţëtaanuŋ ƚi banjañan biki nul ; na manjoonan mēndo taan taan na pdu'ana nanjañan ƚiki dbi hajan ƚfa bañaan biki Naşibaţi banfiyaaruŋ *Krittu. ¹⁰ Kē Naşibaţi aşë wulën bnuura bi nul ado kē nwo ñaan i nwoon ; bnuura bi awulnuŋ baanwaan udooni, dbaa ƚëp ƚëp alemp apel banjañan bandukiin. Mēntŋ nji a ƚi uleef naan dwoon anlempuŋ, Naşibaţi ajaan aţëpna ƚi nji kalemp ƚi bnuura bi awulnuŋ. ¹¹ Hënk keeri, uwole nji kēme banjañan bandukiin baktupuŋ, *Uţup Ulil Unuura wi wi ŋktupuŋ, uţup mēntŋ wi wi nafiyaaruŋ.

Pnaţa pi bañaan ƚi pkeţ

¹² Kē woli ŋţupan aji *Krittu anaţa ƚi pkeţ, hum di di baloŋ ƚi an bahilanuŋ kaji bañaan baanknaţa ƚi pkeţ ba? ¹³ Woli bañaan baanknaţa ƚi pkeţ, Krittu aannaţa keeri ƚi pa. ¹⁴ Kē woli Krittu aannaţa ƚi pkeţ, uko wi ŋţupuŋ ukeer awaan udooni,

* **15:5** Kefat: Kawo katim kaloŋ ki Piyeer. † **15:7** Yakob : Yakob i awo abuk aşin Yetu akuţ awo naweek i pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem.

kë pfiyaar pi nan pawaanj udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan bankeɗun baanknaɗa ɗi pa, uwoonj kë Naşibaɗi aannaɗan Krittun ɗi pa. Nkeer awo baɗilan ɗi uko wi Naşibaɗi, wi nɗupun aji anaɗan Krittun ɗi pkeɗ. ¹⁶ Aa, woli bankeɗun baannaɗa ɗi pa, Krittun kak aannaɗa ɗi pa. ¹⁷ Kë woli Krittun aannaɗaa, pfiyaar pi nan pawaanj udooni, nahum nwo ɗi pekadu, ¹⁸ kë banfiyaarulun bankeɗun baankbuur. ¹⁹ Woli nhaɗ Krittun abuuran nja ɗi mboş ɗań, nwoonj banñaganaanunj.

²⁰ Kë *Krittun na manjoonan aşë naɗa ɗi pkeɗ; ɗi bankeɗun, Krittun awoonj nateek annaɗiin ɗi pa. ²¹ Ñaanj aloolan aɗijun pkeɗ ɗi mboş hënk kak di di ñaanj aloolan akdolun bañaanj banaɗa ɗi pkeɗ. ²² *Adam akaanj kë bañaanj bti bakkeɗ, hënk kak Krittun akaanj kë bañaanj bti banwoonj na a baknaɗa ɗi pkeɗ. ²³ ɗi uko wi pnaɗa ɗi pkeɗ, Naşibaɗi ado bi ɗup ɗup jibi uko mënɗ ukɗepun: Krittun awoonj nateek annaɗiin ɗi pkeɗ, woli alunj abi, bañaanj biki nul babaa naɗa ɗi pa. ²⁴ Woli uko wanj uɗëpi, uba umundu uşë bi, wal mënɗ atok başih bti, baweek bti na mnhina bti, kaşë kawul pşih Naşibaɗi anwoonj Aşin. ²⁵ Na manjoonan Krittun alunj kaşih te wal wi Naşibaɗi akɗuunj başooradul bti ɗi ihoɗul uɗëeh. ²⁶ Naşooradul nabaanşaani i aktokunj awoonj pkeɗ. ²⁷ *Ulibra wi Naşibaɗi uji aɗu iko bti ɗi ihoɗ yi Krittun uɗëeh ; kë wi ujakunj aji aɗu iko bti ɗi ihoɗ yi Krittun uɗëeh, nme kë Naşibaɗi ɗi uleeful aanwo ɗi ihoɗul uɗëeh, ul aɗuunj iko bti ɗi ihoɗ yi Krittun uɗëeh. ²⁸ Wal wi Naşibaɗi akluɗ kaɗu iko bti ɗi ihoɗ yi Krittun uɗëeh, wi wi ul, Abuk Naşibaɗi, akwoonj ɗi kafet ki nul, ul Naşibaɗi, anklunj kaɗu iko bti ɗi ihoɗul uɗëeh. Hënk Naşibaɗi alunj kawo

aloolan ɕaɲ anɕsihun, aluɲ kaɕih ɕi iko bti.

²⁹ Naɕalan kak biki babattaaruɲ ɕi katim ki bankeɕuɲ: we wi bahaɕuɲ pyeenk ba? Woli ujoonnan kē bankeɕuɲ baanknaɕa ɕi pa, we ukaan kē babattaar ɕi katim ki baka ba? ³⁰ Kē nja, we ukaan kē unuur undoli nji ŋwo ɕi mntum mi pkeɕ ba? ³¹ An bayiɕ naan, na manjoonan dji kawo ɕi mntum mi pkeɕ unuur undoli, kē uloɲ uɕē wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ɕi ploolan na Yetu *Krittu Ajugun. ³² Woli uɕal wi baɲaan bajen ɕaɲ ukaan kē ngutan na ŋko nji uɕeɕ du Efet, we wi nkaan da? Woli bankeɕuɲ baanknaɕa ɕi pa, nabiin nɕe ŋbot nɕaan ; ŋkeɕ faan. ³³ Naɕaafaraan : banoh bawuɕaan baji batok ŋaan mnwo. ³⁴ Naɕeɕɕan nɕal ŋi nan, naɕaɲan pɕuban. Na manjoonan, baloɲ ɕi an baamme Naɕibaɕi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaɕiɲ ɕi pkeɕ

³⁵ Kē aloɲ aɕē hilan kahepar kaji : « Hum di di bankeɕuɲ baknaɕiɲ ɕi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uɕal! Iimme kē woli itepii, udeey uloɲ uunji uhil kabuk bē uunkeɕ keɕ duna i? ³⁷ Kē uko wi itepiɲ uunwo uko umbukiɲ: uwo pbuk ɕaɲ, pi maaj kēme nɕeey ŋloɲ. ³⁸ Wal mēnt, Naɕibaɕi kaɕē do wa ubuk bko bi aɲaluɲ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Nleef bti nɕaannaami, uloɲ uji uwo wi ŋaan najen, uloɲ kawo wi nɲtaam, uloɲ kawo wi ŋkaɕ, uloɲ kawo wi nɕēb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baɕi, na inwoon ɕi mboɕ ; kē kanuura ki iko yi baɕi kapaɕ na ki iko yi mboɕ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaɕ na ki pli, kē ki nɲah kapaɕi ; ujah udoo ji upaɕ kanuura na ujah utēnt wa.

42 Kë hënk di di uwoon ɥi uko wi pnaɥa ɥi pkeɥ. Uko wi bamoyun ɥi mboŝ ji utepi, uwo uleef un-kpuɥun. Uŝale naɥa ɥi pkeɥ, uunkak ahil kapuɥ. 43 Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanun udooni, kë woli unaɥa ɥi pkeɥ, uji utum na mndëm. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kë woli unaɥa ɥi pkeɥ, uji utum na mnhina 44 Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ñaan najën, bë uŝale naɥa ɥi pkeɥ, *Uhaaŝ wi Naŝibaɥi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ñaan najën akuɥ aka uleef unjaan uyeenk Uhaaŝ wi Naŝibaɥi. 45 Upiiɥana ɥi *Ulibra wi Naŝibaɥi aji : « Ñiint̃ nateek, *Adam, awo ñaan najën i Naŝibaɥi awulun uhefënt̃. » Kë Adam natëbantën anwoon Krittu, atum na Uhaaŝ wi Naŝibaɥi unjaan uwul ubida. 46 Mënt̃ ñaan anyeenkun Uhaaŝ wi Naŝibaɥi ajaan abi uteek, ñaan najën a ; anyeenkun Uhaaŝ wi Naŝibaɥi abaa bi. 47 Naŝibaɥi aboman ñaan nateek na ufuuŝ, awoona ɥi mboŝ ; kë natëbantën aŝë woona baɥi. 48 Bañaan biki mboŝ bawo wo ji i Naŝibaɥi abomanaanun ufuuŝ ; kë banwoon baɥi kë bawo ji anwoonun baɥi. 49 Njunna awo ji ñaan mënt̃ anwoonun ɥi mboŝ, aŝë lun kanaam anwoonun baɥi.

50 An bayiɥ naan ɥi *Krittu, uko wi nji nɣalun kaɥupan uwoon kë ñaan najën aanhinan kaneej du *Pŝih pi Naŝibaɥi, kë uko unkpuɥun uunhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji ipuɥ.

51 Hënkun dnal kaɥupan uko ulon ummeniin; mënt̃ nja bti nklun kakeɥ, kë nja bti nŝë lun kaɥëlŝa. 52 Uko mënt̃ utaran taran, kawo ji ñaan akompëŝun uyaaŝ uloolan, ɥi wal wi plul pbaañŝaani paklulun. Palun kalul, bañaan bankeɥun baŝë banaɥa bawo

baankak akeṭ, wal mēnt nja bti ntēlša. ⁵³ Na man-joonan, uko unkuṭuṭuṭ uwo kakak uko unwoon uunkpuṭ, kē uko unkkēṭuṭ uwo kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkuṭuṭuṭ ukkakuṭ uko unwoon uunji upuṭ, kē uko unkkēṭuṭ uy-eenk ubida wi mnto, wal mēnt wi wi uṭup umbiin apiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi ukdolaniin: « Pkeṭ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeṭ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeṭ, uko ufiṇi wi nu uwo ṭuṇ? »[☆] ⁵⁶ Uko wi pkeṭ pajaan pafiṇna uwo pekadu, kē uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri nḃeeb Naṣibaṭi anjaan aṭēpna ṭi Ajugun Yetu *Krittu kado nja nḃwat. ⁵⁸ An bayit naan ṭi *Krittu biki mmaganuṇ, namēbaan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ṭi plempar Ajugun. Name kē plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt bṭēnkni banfiyaaruṇ biki Yerutalem

¹ Hēnkuṇ dnjal kaṭupan uko uloṇ ṭi uko wi bajunt bṭēnkni baṇaan biki Naṣibaṭi banwoon Yerutalem. Ddobi ṭup banfiyaaruṇ biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. Dnjal an kak nado haṇ. ² Ṭi unuur uteek wi kanēm, andoli ṭi an ajejan ktaka klon jibi ahinanuṇ aka, ahank du katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiin, dwul biki nadatuṇ ikaarta yi mpiituṇ baṇaan biki Yerutalem bameena uko unṭijuṇ baka, dyil baka baṇooṭ baka uko wi najuntuṇ kaṭēnkna baka. ⁴ Woli uyoṭanaan nya da nji ṭi uleef naan, bado bayaaṣ na nji.

[☆] 15:55 Itayi 25.8.

Pya bayaas pi Pawulu

⁵ Dɲal pɕɛpna ɔtaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an ɲnuur ɲloɲ kɛme nɔo da wal wi ujonɕ bti, hɛnk naɕɛ nawulɛn uko wi nnumiin pa bayaas. ⁷ Mɛnɲal ɕi byaas bi kapant pant, dɲal pdo ɲnuur ɲloɲ na an woli ulil Ajugun. ⁸ Kɛ nɕɛ luɲ kaɕo du ubeeka wi Efɛt te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ɕiki dwin kɛ dhil kado da ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, kɛ baɕoorad nja baɕɛ tum da kakɕa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ɕi ptoofan. Awo na nji kɛ ɲji ɲlempar Ajugun, ¹¹ nin alon awutan keeri kabeeha. Naɕɛnkana aka uko wi anumiin pa bayaas abiina te du nji. Nwo ɕi pyoonka, nji na banfiyaaruɲ banwoon na nji.

¹² Kɛ *Apolot ayiɕ nja ɕi *Krittu, ddabɛra abi pwinan ul na bayiɕ nja bandukiin, kɛ aɕɛ wo aando bi ɲal pbi hɛnkuɲ ; aluɲ kabi woli ahinani.

Iko ibaañsaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namɛban naliint ɕi pfiyaar pi nan, nawoon bañaan batɛɲ, nanaɕan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun bti, nadolan wa na unal.

¹⁵ An bayiɕ naan, dkak aɕupan uko ulon. Name kɛ Tefanaɕ na biki katoh ki nul bawoon bateek bankakuɲ afiyaar *Krittu du ɔtaak wi nan wi *Akayi, name kɛ baji balempar banfiyaaruɲ bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri bañaan ji bakan mɛnɕan, na bañaan bti bankdoonaanun na baka.

¹⁷ Dlilan ɕi uko wi Tefanaɕ na Fortunatut na Akayut babin ɲ pwinɛn ; batɛnkɛn wi nawoon

naanwo da, ¹⁸ batēñtēnaan jibi batēñtēnanañ. Najukan pyikrēn bnuura bi bañaan banwoon̄ ji baka bajaan̄ bado.

¹⁹ Banfiyaaruñ *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboş. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruñ banjaan̄ bayit du katoñ ki baka bawulan mboş ƙi katim ki Ajugun. ²⁰ Banfiyaaruñ bti banwoon̄ ƙi na nji bawulan mboş. An kak nawulandēn mboş naboofar na uşal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ƙi uleef naan dpiitun̄ ƙi awulan mboş.

²² Woli ñaan̄ aanñal Ajugun, afēpana.

Maranata* – Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dñalan, an bti wi ñwoon̄ ƙi ploolan na Yetu *Krittu.

* **16:22** Maranata : Ƙi uhebērē dawoon̄ Ajugun, biini! kēme Ajugun abi.

Ulibra wi Naşibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in
Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c